

**TYÖELÄMÄ- JA TASA-
ARVOVALIOKUNNAN LAUSUNTO
9/2011 vp**

**Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työt-
tömyysturvalain ja eräiden siihen liittyvien la-
kien muuttamisesta**

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 8 päivänä marraskuuta 2011 lähettäessään hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 111/2011 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan samalla määrännyt, että työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava asiasta lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Timo Meling ja projektipäällikkö Olli Vihanta, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Kirsi Päivänsalo, sosiaali- ja terveysministeriö
- toimialapäällikkö Merja Nyström, Helsingin työ- ja elinkeinotoimisto

- lakimies Antti Klemola, Kansaneläkelaitos
- hyvinvointipalveluiden johtaja Antti Parpo, Kaarinan kaupunki
- lakimies Jarmo Pätäri, Akava ry
- asiantuntija Mikko Räsänen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- työllisyysasioiden päällikkö Pirjo Väänänen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- lainopillinen asiamies Harri Hellstén, Suomen Yrittäjät ry
- lakimies Heli Puura, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- puheenjohtaja Lea Karjalainen, Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö TVY ry
- toimistopäällikkö Olli Häkkinen, Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Valiokunta pitää hallituksen esitystä kannatettavana. Esitys selkeyttää työttömyysturvan toimeenpanoa yhtenäistämällä eri etuuksia saavien

seuraamusjärjestelmää. Säännösten selkeyttäminen parantaa työnhakijoiden oikeusturvaa, edistää työnhakijoiden yhdenvertaista kohtelua ja vähentää toimeenpanoviranomaisten hallinnollista työtä. Säädosmuutokset ovat omiaan myös ohjaamaan ja kannustamaan aktiiviseen työhä-

kuun. Erityisesti ammattitaitosuoja ja alueellista liikkuvuutta koskevalla kolmen kuukauden kokeilumahdollisuudella voidaan parantaa työllistymisedellytyksiä sekä lyhentää työttömyysjaksoja.

Valiokunta pitää säännösten selkeyden ohella tärkeänä, että työttömyysturvan eri seuraamuksista annetaan työnhakijoille riittävästi tietoa ja neuvontaa. Käytännössä sanktiot, kuten korvauksettomat määräjat taikka työssäolovelvoitteen määrääminen voitaisiin useasti välttää, jos asiakas olisi saanut riittävän tiedon velvollisuuksistaan ja laiminlyönneistä tulevista seuraamuksista. Valiokunta korostaa, että tehokas tiedottaminen lisää asiakkaiden oikeusturvaa ja vähentää myös viranomaisten kontrollitehtäviä.

Esitetyt lainmuutokset merkitsevät, että työllistymissuunnitelmasta tulee aikaisempaa sitovampi. Työnhakija voi ilman seuraamusta kieltäytyä tarjotusta työllistymistä edistävästä palvelusta, jos siitä ei ole sovittu työllistymissuunnitelmassa. Suunnitelma sitoo näin paitsi työnhakijaa myös työvoimaviranomaista. Suunnitelman sisältöön tuleekin kiinnittää nykyistä tarkempaa huomiota ja noudattaa sen laatimisessa kaavamaisuuden sijasta yksilöllistä arviointia. Valiokunta tähdentää, että suunnitelman teko voi edellyttää myös yhteistyötä muiden toimijoiden, kuten kunnan sosiaali- ja terveystoimen, kanssa. Suunnitelmaan tulee tarvittaessa sisällyttää myös asiakkaan tarpeen mukaisia sosiaali-, terveys- tai kuntoutuspalveluja.

Valiokunta pitää kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien kannalta erittäin hyvänä säädösmuutosehdotusta, jonka mukaan työssäolovelvoite täyttyy myös kuntouttavaan työtoimintaan osallistumisen ajalta. Uudistus parantaa vaikeimmin työllistyvien asemaa ja luo samalla kunnille taloudellisen kannusteen hyödyntää työttömyyden hoidossa kuntouttavaa työtoimintaa. Valiokunta kiinnittää huomiota myös lainkohdan perusteluihin, joissa todetaan, että nykyistä soveltamiskäytäntöä vastaavasti työllistymistä edistävät palvelut täyttävät työssäolovelvoitetta riippumatta siitä, järjestetäänkö palvelua viikon kaikkina päivinä vai onko työnhakija esimerkiksi luvattomasti poissa palvelusta.

Valiokunta pitää tärkeänä, että ohjeistuksella vielä pyritään yhtenäistämään käytäntöjä ja tulkintoja velvoitteen täyttymisestä ja sanktioiden langettamisesta.

Työssäolovelvoitteen täytyminen helpottuu muutoinkin, kun muun muassa työkokeilu, työharjoittelu, työelämävalmennus sekä yhdistetty työ- ja koulutuskokeilu täyttävät työssäolovelvoitetta. Myös yrittäjän asema paranee, kun työssäolovelvoitteen voi täyttää työllistyminen yritystoiminnassa tai omassa työssä. Kuitenkin muutosten jälkeenkin ansiotyöstä otetaan työssäolovelvoitteessa huomioon vain ne viikot, joilta työtunteja kertyy vähintään 18 tuntia. Tämä vaikeuttaa huomattavasti osa-aikaista tai silpputyötä tekevien mahdollisuutta täyttää työssäolovelvoitettaan ja päästä takaisin työttömyysturvan piiriin.

TE-toimistojen resurssit

Valiokunta pitää myönteisenä, että TE-toimistojen työtehtäviä järjeistetään vähentämällä työttömyysturvan kontrollitehtäviä ja painottamalla työnsaantia edistäviä palveluja. Valiokunta kuitenkin ilmaisee huolensa siitä, että kontrollitehtävien vähentyminen ei välttämättä johda palvelujen parantumiseen, koska TE-toimistojen resurssit ovat edelleen vähentymässä. Valtion tuottavuusohjelman seurauksena TE-toimistojen henkilöstövoimavaroihin on kohdistunut noin 20 prosentin vähennys. Kun nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpano tulee lähivuosina vaatimaan toimistojen henkilöstöresursseja, on vaarana, että heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien palvelut heikkenevät. Samaan aikaan suunnitteilla oleva TE-toimistojen uudelleenorganisointi merkitsee sähköisten palvelujen osuuden lisääntymistä asiakaspalveluissa. Valiokunta tähdentää, että uudistuksessa tulee riittävästi ottaa huomioon niiden asiakkaiden tarpeet, jotka jatkossakin tarvitsevat henkilökohtaista palvelua.

Esityksen mukaan työnhakijalla on lähtökohteisesti oikeus työttömyysetuuteen myös ulkomaanmatkan aikana. Uudistukseen kohdistuu epäilyksiä siitä, että työttömyysturvaa voitaisiin nostaa ulkomailla oleskellessa, vaikka työnhaki-

jalla ei olisikaan aikomusta työllistyä Suomeen. Valiokunta korostaa, että TE-toimistojen aktiivinen palvelujen tarjonta estää työttömyysetuuden perusteettoman maksatuksen, jos varsinaisiin työllistämispalveluihin on riittävästi resursseja. Tehokas palvelu myös vähentää tarvetta väärinkäytösten kontrolliin.

Jatkotoimenpiteistä

Sanktiojärjestelmän yksinkertaistuminen parantaa monin kohdin työttömän työnhakijan asemaa. Työttömyysturvajärjestelmään jää kuitenkin edelleen lukuisia moitttavasta menettelystä langetettavia seuraamuksia. Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota työllisyyttä edistäviin toimenpiteisiin osallistuville poissaolopäiviltä koituihin työttömyysetuuden menetyksiin. Aktivointitoimenpiteisiin osallistumista kannustetaan maksamalla osallistujalle työttömyysetuuden lisäksi kulukorvausta. Työttömyysturvalain mukaan työnhakijan ollessa luvatta pois em. toimenpiteistä hän menettää paitsi kulukorvauksen myös työttömyysturvan poissaolopäivältä.

Eryteisesti kuntouttavassa työtoiminnassa poissaoloja tulee runsaasti, koska kyseessä ovat työnhakijat, joista useimmat ovat olleet pitkään poissa työmarkkinoilta ja tarvitsevat paljon tukea työmarkkinoille kuntoutumiseensa. Työttömyysturvan menetystä satunnaisista poissaoloista voidaan pitää epäoikeudenmukaisena muun muassa suhteessa siihen, että asiakkaille, jotka eivät edes yritä lähteä aktivoivaan toimenpitee-

seen, ei tule menetyksiä työttömyysturvaan. Lisäksi työnantajien käytännöt poissaolojen ilmoittamisesta vaihtelevat, mikä asettaa aktiivointiin osallistuvat keskenään eriarvoiseen asemaan.

Työvoimaviranomaisia kuormittaa poissaolojen seurannasta aiheutuva hallinnollinen työ, koska niiden tulee antaa kustakin poissaolosta työvoimapoliittinen lausunto työttömyysturvan maksajalle. Lisäksi työttömyysturvan epäminen aiheuttaa lisätyötä myös kunnan sosiaalitoimelle. Mikäli lyhyt poissaolo ei vaikuttaisi työttömyysturvan saantiin, vähenisi hallinnollinen työ ja resursseja vapautuisi TE-toimistoissa ja työvoiman palvelukeskuksissa työvoimapalvelujen tarjontaan.

Valiokunta ehdottaa sosiaali- ja terveystoimintakunnalle, että se mietinnössään edellyttää hallituksen selvittävän työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin osallistuvalla lyhyestä poissaolosta aiheutuvien sanktioiden tarkoituksenmukaisuuden. Samoin valiokunta ehdottaa selvitettäväksi työssäolovelvoitteen karttumista ansiotyössä tehtyjen työtuntien perusteella ilman, että karttuminen on sidottu viikottaiseen vähimmäistuntimäärään.

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveystoimintakunta ottaa edellä olevan huomioon.

TyVL 9/2011 vp — HE 111/2011 vp

Helsingissä 9 päivänä joulukuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Tarja Filatov /sd	Elisabeth Nauc�ler /r
vpj.	Anne-Mari Virolainen /kok	Annika Saarikko /kesk
jäs.	Markku Eestilä /kok	Kristiina Salonen /sd
	Sanni Grahn-Laasonen /kok	Mikko Savola /kesk
	Anna Kontula /vas	Eero Suutari /kok
	Jari Lindström /ps	Katja Taimela /sd
	Eeva Maria Majjala /kesk	Jani Toivola /vihr
	Lea Mäkipää /ps	Maria Tolppanen /ps.
	Merja Mäkisalo-Ropponen /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.